

előadó: PAPP IVRE

előadás ideje: 1992.

TART.: FÖLORASZI NOMDOK

9 lap

FÖLORASZI NUTARÓ: CSURGÓ

SÁK NUTARÓ: XXVI ?

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

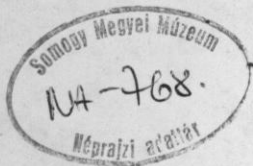
KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRORS

ÁTVÉVETVE AZ EÖTSEGES LTK, 2072-es TELEFON

2072

CIFFL-ÉNYI MÚZEUM-KARÓVÁR

FÖLDRAJZI MONDÁK

Szenta, Somogyesiesó, Somogybükkösd, Porrogszentpál, Porrog
és Iharos községekben végzett földrajzi névgyűjtések
Kiegészítésére

Adatgyűjtő:

P a p p I m r e
tanár

Csurgó, 1972.

Tájékoztató:

A községek és a határnevek előtti számok az 1970-71-ben végzett földrajzi névgyűjtés anyagának, a megyei feldolgozás alkalmával kapott jelszámai. A kettő szám közül az első a község, a második annak valamelyik figelemre érdemes határrészének, dülőjének, tereptárgyának, vagy utjának a jelszáma.

A jelszámok után aláhuzással jelzem a hely nevét. Alatta idézőjelben lévő adatok: a megyei feldolgozás kartonjain lévő, már korábban összegyűjtött adatok. A továbbiakban írom le azok kibővítésére, az általam gyűjtött mondákat, szájhagyományokat.

Az adatokat szószerint jegyeztem, amelyek után feltüntettem közlőik nevét, lakhelyét, korát, stb.

A községek egészére vonatkozó, korábban gyűjtött földrajzi név, s monda anyagok a megyei központi könyvtárunk adattárában megtekinthetők.

Csurgó, 1972. augusztus.

Papp Imre

S z e n t a 203.

203/281. Mátyás-kut: Fehér Mátyás kutja

"A közbirtokossági erdőben van. A m.sz. Mátyás király itatta meg itt a lovát."

Rendkívül jó hideg vize volt, amíg a forrás el nem moosarasodott. Az 1930-as években még az állomásfőnökek is ebből a forrásból hordattak inni vizet. Ők még ki is tégláztatták, de a II. világháború után nem törődött vele senki, eliszaposodott. Mogyoróbokrok nőttek körül. Ma három helyen fakad fel a víz. A középső forrás az eredeti. /Keszlerice János 60 éves t.sz. tag. Szentá, Kossuth u 34./

Gyerekkoromban én szoktam az állomásfőnökeknek, egy másfél literes esatosüvegben vinni vizet a Mátyás-kutjáról. Egy-egy Pengőt kaptam a vízhozásért, ami akkor jó pénz volt. /Pápa János ált. iskolai tanár 41 éves. Szentá. Kossuth u. 37/

203/194. Diák-fái-kut

"Beomlott kut. Régen itt egy nagy, görbe törzsű tölgyfa állott, ez volt a Diák fája. A m.sz. remete /diák/ tanyázott alatta."

Régen mesélték, hogy a Diák-~~x~~ vagy Deák fája egy nagy réten állt. Ott volt egy kut is. A községben nem volt több olyan nagy fa. Arra vezetett az út is. A községbe jövő, vagy a községből elmenő, olyan ludtollas deákok, íródeákok, ott szoktak tanyázni. Ezért nevezték el a fát is meg a forrást is a diákokról. /Keszlerice János/

203/173. Pusztai-kut.

"Beomlott kut a régi falu idejéből. Ebben rejtették el abban az időben a templom harangját."

Nagyapámtól, és édesapámtól, Keszlerice Mihálytól úgy hallottam, hogy a tatárdulás előtt. A mai vasutállomás mögötti fenyves helyén volt a falu. A volt Dózsa és Pintér féle birtokok vasutfelöli találkozásánál. Senthe volt a falu neve.

A vasut~~tól~~ délre, a mai faluhoz, az állomástól bevezető uttól keletre, a II. világháború előtti vitézelkek osztásakor kaptak ott Pintérék, Dózsaék, Kovácsék és Kutiék vitézföldeket. Pintérék úgy vették a heregegtől, a többiek kapták. A Pintér nem volt vitész.

A Pusztá-kut a felsorolt vitézelkek közül a Kutiéknél volt. Az egykori Senthetől keletre. A vasut~~tól~~ vezető álé /fasor/ és a vasutal egyirányban menő földut háromszögletében.

A sentheiek a tatárok elől, ebbe a kutba rejtették el a harangjukat.

A tatárok a falut feldúlták. A vész elmúltával, a mai telekkönyvi birtokterképen Pusztá-temető dűlő névvel jelölt határrészre építették újjá falujukát. Ez a második falu már nem Senthe, hanem Szente néven volt ismert. A tatárok elől a kutba rejtett harangot is idehozták.

203/186. Pusztá-temető.

"A sz tatárjárás után itt építették újjá a falut, s itt is állt a török~~dulás~~ig".

A t.sz. alakulás ~~előtt~~ tagosítás ~~előtt~~, a Pusztá-temető nevű határrészt a vasut~~tól~~ délre lévő halastó keleti oldalán lévő dombon lehetett megtalálni. Ezt a magasabb területet valamikor a Párgáti-nádas fogta körbe. A tatárok elől idemenekült sentheiek itt építették új falut maguknak. Ezt Szentének nevezték. Így is irtál.

Idehozták Pusztá-kutjából a tatárok előtti harangot is. A mi földünkön, még az 1940-es években látható volt a falu templomának a déli fala.

203/187. Pusztá-templom

"A régi templom romjai. Itt faragott követ esontot, gipszszobor-maradványokat, harangdarabot találtak."

A törökidulás előtti Sente falu templomának a maradványait nevezték Pusztá-templomnak. Ennek a templomnak a déli fala a mi földünkbe esett. Mi ástuk, bontottuk ki a földből. Az onnan elhozott téglák és a nagy kövek, az 1944-ben épített istállóknak, pajtáknak alapjaiban vannak beépítve. Olyan nagy homokkődarabokat forgattunk ki, hogy csak hármat lehetett a kősioldal közé feltenni.

A templom oldala 17 m hosszú volt, és úgy jött még ehhez a szentély. A szentély nyugatfelől volt. Alakja olyan félkörös forma. A bejárata meg keletre volt, mint a mostani katolikus templomunké is. Az ott talált eldült, hosszukás, háromoldalán rovátkoltan faragott kövek biztosan a bejáratot vették körül. Ezek az istállóknak fundamentumába kerültek. Az oszlopok alatt is innen hozott homokkövek vannak. A kődarabok rétegesek, esikósak voltak. Az öreg Pápa még köszörükövet is esinált belőle.

Mikor szántottunk a templom körül, 8-10 m-es körzetben is állandóan negyed, fél, sőt még egész téglák is kerültek elő.

A templomtól nyugatra volt még valami épületnek helye, de azt már meguntuk bontogatni.

A templom belsejéből kerültek elő emberi esontok. Volt egész lábszáresont is. Hozzámértem a magaméhoz. Olyan hosszú volt, mint az én combom.

Találtunk itt 60-80 cm-es szobrokat is. Az is olyan fehér kőfeléből volt. Hogy kit akartak ábrázolni azt nem lehetett felismerni, mert fülük, orruk, fejük le volt törve nekik. Több ilyen törmelék is találtunk. Végül, a kibontott kövek helyére visszaszórtuk a földbe.

Ennek a törökök előtti Sente falunak már kettő harangja is lehetett. Ugyanis a tatárok elű elrejtett harang is itt volt, s innen maguk a törökök elű is eldugták. Ugyanabba a Pusztá-kutba, amibe a tatárok elű is elrejtették. Amikor a török után új templomot, a mostanit, vagy előtte haranglábat, azt nem tudom pontosan, de azt tudom, hogy a k.b. 10 éve meghalt Molnár Józsi bácsinak az öregapja vette elű a kutból. A Józsi bácsi 100 évet élt. Ez a tatárok előtti harang megvolt egészen az I. világháborúig. Akkor vitték el ágyúesőnek. Kicsit be volt hasadva. K.b. 40-45 kg-os lehetett. Nem volt nagy.

A szentek másik harangnak megtalálták egy darabját. Ezért tudjuk, hogy a török előtt kettő harang is lehetett. Ez egy olyan jó két tenyérnyi, ovális alakú darab lehetett. Sokáig a mi udvarunkban hanyóldott. Az én gyerekeim /most 40 év körüliek/ még játszottak vele. Aztán azok szórták el valahová. Már egyikünk sem tudja hol lehet.

A Pusztá-templom körüli régi sirokból került elő még valami régi piros sipkaféle is. Hogy töröké, vagy magyaré volt-e azt nem tudtuk megállapítani. A fejcsontok körül haját is lehetett találni. A koporsó deszkája barna földé vált. A szögezés helye kis sötétebb pontokban meglátszott benne. Több koporsószöveget is felszedtünk akkor. Kovásolt vasból voltak. A rózsafüzérnek a gomjait is, kis barna pontokban kilehetett venni, de már elmálottak. Került elő itt egy érem is. Zöldes volt. Mikor lereszelték, az lehetett leolvasni róla, hogy "Segesdi emlék". Takács Jánosnak, a mostani halottkémnek az öregapja vitte haza. Talán most is meg van náluk.

Tehát az ugynevezett-Pusztá temető, és a Pusztá-templom az egy határrész. Az un. Pusztá-temető területen van maga a Pusztá templom is. A mai Senta falu, a hajdani mocsarakban még beljebb a törökidulás után épült ki, távol a korábbi utaktól. 1970-ben kapott először Csurgó felé bekötő köves, ill. aszfaltozott utat.

Adalék a szentai földrajzi mondákhoz:

Krekovics Mihály 65 éves nyugdíjas cipész elmondása alapján.
/Lakása: Csurgó. Szabó Lipót u. 36/

A törökkori várdombokról

"1917-ben kerültem Horvátországból át Magyarországra, mint teljesen árva gyerek. A 70 éves Biró Ferenc szentai erdész volt a nevelőapám. Tőle, és az akkori más öregektől is hallottam, s magam is láttam, amit emondok.

Csurgó és Szentá között, még abban az időben meglévő Pap-malomnál laktunk. 1917-1926-ig nevelőttem ott. Tehénpásztorként tartottak nevelőszüleim. Az öregek elbeszélései alapján én magam is többször bejártam a környékbeli ingoványos, posványos területeket, s 2 várdombot ismertem meg. Azt beszéltek az öregek, hogy a két domb törökkori hagyomány, amelyek között, a törökkorban csónákáztak, úgy tudtak egyiktől a másikhoz eljutni.

Én is őriztem mind a két helyen a teheneket. Egyébként ott szoktak estelenként gyülekezni a csász emberek, a szentaiak, alsokiak, és a berzenceiek. Az ő sugalmazásukra én magam is elkezdtem ásni. Akkor lehettem úgy 10-12 éves. Ásás közben találtam kulcsokat, lakatot, de közben megijedtem, s akkor abbahagytam. Csak két év múlva mertem ismét piszkálódni ott. Egy hosszú vasat vertem le ott, ahol először ástam, a vas kőnek ment. Azt mondták az öregebbek, hogy ott törökhagyományu pince van.

40-45 éves koromban szereztem magamnak egy társat, azzal a szándékkal, hogy felnyitjuk azt a helyet. De aztán hosszabb megállapodás után mégsem mertünk hozzákezdeni.

Mostmár 65 éves, s beteges ember vagyok. Demokratikus rendszerünkben sok ilyen ásatásról hallottam. Mostanában is többször olvasom sz újságban, hogy a mi megyénkben is sok mindent feltárnak. Ezért úgy gondoltam, hogy ezt el kell mondanom, hogy a mi társadalmunk tudjon erről a régi hagyományról. Hátha ezt már más nem tudja. Ennek a 200 éves szájhagyománynak a helyét én még pontosan megtudnám mutatni, bár a régi dűlőutakat a t.sz. sokhelyen felszántotta. Én oda találnék. Csak gyalog, vagy kerékpárral odáig már nem tudok elmenni. Terepjáró kocsí kellene, azzal jól meglehetne közelíteni, meg gumicsizmát kellene vinni.

A régi Pap-malom Szentához tartozott, de a hercegé volt. Az utolsó, a 8. halastó melletti gáton volt a malaom. A halastó levezető árokjára volt építve. Ettől a gáttól kb. 200 m-re ~~van~~ délnek van az egyik, olyan kerek, mint egy kerékrépa. A másik az hosszú ovális alakú ~~magaslat~~ magaslat. Az is délnek van, a malom helyétől kb. 1,5 km. Ennek még a kapuját is megtudnám mutatni.

Mindkettő magaslat oldalát mossa a halastó levezető vize. Az elsőjét balról, a másodikét jobboldalról mossa a víz." /1972.VIII.19./

Somogyescsói 194.

194/34. Török-templom

"Halom, csalitas. A hagyomány szerint a törökvilág előtt itt állt a falu temploma. Sok téglatörmelékét is találtak."

A fentieket szószerint megerősítette Kósz Jánosné 57 éves tanácskirendeltségvezető.

Bedekovics István 50 éves tanító apjától, aki előtte volt a falu tanítója, és az elhalt öregektől hallotta a községre vonatkozó szájhagyományokat. A Török-templommal kapcsolatosan az alábbiakat tudja:

A Török-templom dombja valószínű mesterségesen is magasított hely. A falu jelenlegi iskolájától északra van. Nem szántott föld. Bokros terület. Az iskolától látható a bokrok teteje.

Az öregek szerint a törökuladás előtt ott volt a mai csicsóiak elődeinek faluja. Egyházascsicsónak nevezték, mivel a közelben nem volt olyan magasan álló templom, mint az övék. Egy-templomos falu volt. E helyen található nyugat-kelet irányú Somogyiszob felől jövő Pécs és Bécs közötti, drága kavicssal leszórt ut, illetve az észak-dél irányú Barcs és Kanizsa között vezető állathajtó ut. Ez utóbbi széles földút volt, ami 1868-tól a Déli-vasut megépítésétől kezdve elvesztette jelentőségét, forgalmát, mert a déli részéről már vasúton szállították Kanizsra felé az állatokat. Ezeknek az utaknak a találkozásától ágazott el állítólag a Csurgón keresztül az Adriai tenger felé vezető ut is. Innen lehetett eljutni a középkorban jelentős Segesd felé is.

A Török-templom dombján még ma is kerül elő téglák és kötőmélék. A templom falainak alja meg van a földben. Ez év tavaszán /1972/ rékalyukakat ástak ki, s ekkor emberi csontokat is találtak. Egy koponya darabot. Tovább nem ástak a helyen.

A jelenlegi falu azért építették ide, ahol van, mert a törökök ideje alatt is forgalmas szobi úttól beljebb esett ez a hely.

A mai falut, az északi végén, az iskola felől kezdték építeni. Ugy növekedett mindig dél felé. Mostmár a régen teljesen külön álló Kishomoki-csárda felé van a mai falu vége /dél felé/. Basáék laknak ott. Azok bontották le a régi csárdát, aminek az eredeti faragott mestergerendája még meg volt az előző házukban. Látható volt rajta a betyárok fokosainak a bevágásai.

A mostani falu egykor egy nagy tölgyfás erdőbe épült, amit mocsár vett körül. A ma is meglévő közeli halastavak a régi mocsarak helyén lettek kialakítva. A közeli vízenyős rétek pedig, a régi mocsarak maradványai.

194/21. Pénzös: Pénzes ut.

"A törökvilág után állítólag sok pénzt találtak az uton."

Bedekovics István: Ez az ut vezetett Somogyiszob felé. A Bécs és Pécs között járó kereskedők útja volt. Ezen jártak a törökök is. Kavicssal kiépített ut volt.

Az új postautak, országutak kiépítésével ez az ut tönkrement. A kerekek által felforgatott sárból többször került elő pénz. Főleg török pénz. Ezért nevezik Pénzös utnak.

Adalék: Kósz Jánosné és Bedekovics István egyaránt ismert mondák alapján való közlése: az u.n. Akasztó-domb-ról:

A község északi határ részében, a berényi ut mentén lévő dombon szokták végrehajtani a régi földesuri halálos ítéleteket. A kivégzetteket pár napig az akasztófán szokták hagyni a nép elrettentése miatt. Régi öregektől hallották.

S o m o g y b ü k k ö s d 195.

195/71. Pusztaszentegyháza

"Valamikor itt templom állott, régi cserepeket is találtak."

Bences Ferenc 77 éves, volt kisparaszt, öregeitől úgy hallotta, Döbörcsén túl van Pusztaszentegyháza, ahol a törökök előtt egy szentegyház állt. Helyén sok téglafélét szántottak ki.

Horváth József 68 éves, volt törpebirtokos: "Apántól én is úgy hallottam, ahogy a Bences bácsi mondta. Körülötte még most is olyan vi-zenyős hely van, amelyben van egy kis vízfolyás is. Nagyberektől kicsit délnyugatra van. Az 1950-es években még én is szántottam ki traktorral ott téglatörmelékét."

Faragott kő, vagy szobortöredékekre nem emlékeznek, s a régiek sem beszéltek róla.

195/64. Döbörce

"A hagyomány szerint itt egy mezőváros állt, de a törökök elpusztították".

Barbarics János 70 éves kisparaszt: "Döbörce a Büksi-högybü délre, Nagyberék felé, Pusztaszentegyháza felé vezető útmentén, a mai Nagyberektől északra, a dombon, egy nagy mezőváros volt. A törökök rombolták le. Több régi öregtől hallottam, hogy akkora egy hely vót, hogy 66 mézáros vót benne. Járási székhely volt. Még a táblabíró is ott lakott. Péry Sándor, vagy Ignác volt az utolsó táblabíró. Sirköve a mostani bükösdi temetőben még megvan. Annakidején a törökök elü. a víz végett a gödörbe menekültek, ahol az állataikat is tudták itatni. Ott van a gödörben egy kis dombon a mostani templom. Azóta temetkeznek a mostani temetőbe.

195/25. Alig-vár

Előzetes adat nincs!

Barbarics József a másik két adatközlőnek egyetértésben a következőképpen magyarázták az Aligvári-dülő nevét:

"Ott, ahol a Büksi-högybü egyenesen a surdi utra kivezet az országut, a két út találkozásának a déli sarkánál egy csárda állott. Ezt a csárdát nevezték Aligvári csárdának. Erről kapta a büksi uttu délre, a zákányi uttu keletre lévő dülő is a nevét: Aligvári dülő nevet. Még azt az országuti darabot is, ami a högybü a surdi-zákányi utig van, Alivári-utnak nevezik. A csárda nevét meg úgy mondták az öregeink, azért kapta, mert aki Zákány felü, a nagy dombokon fegyüve idáig elért, az alig várta, hogy szomgyuságán enyhithessen. Ezért kapta az aligvári nevet."

195/62. Száraz-gödör

"A hagyomány szerint van itt egy alagut, amelyet még a török időben ástak!"

Bences Ferenc azt hallotta, hogy itt halt meg egy Száraz nevezetű pásztorember.

Barbarics József a következőt tudja vele kapcsolatban: "Surdról, a Csordás János is járt oda áskáni, ki korábban itteni cselédember vót. Azt beszétek, hogy a törökidőkbü valami lukra bukkantak. A török is azt mondta valamikor, hogy máx oda még elgyün, mert ott kincset találtak."

195/34. Javós-kut

"Volt itt egy kut, amelynek vizéből ha valaki ivott, az meggyógyult!"

Bences Ferenc és Barbarics József: Arról nem hallottak, hogy ott gyógykut lett volna. Forrás az volt, s bizonyosan, hogy a vize is jobb volt, mint a régi faluközpont lapályos kutjainak, mert a Javós-kut forrása a falutól délre lévő domb oldalában fakadt fel. Méghozzá, úgy, hogy az un. Javóskuti-gödör téglaegető hely volt. Ott úgy szedték ki a földet, s a téglaegető gödörben fakadt fel a víz. Ebből lett a Javós-kut. Ebből a gödörből épültek a törökutáni idők házai, a legrégebbi büksi házak. A forrás még 20-25 évvel ezelőtt használható volt, de ma már eliszaposodott. Környékét pedig benőtték a bokrok, mivel a gödrök meredek falát nem lehetett megművelni.

196. Porrogszentpál

196/36. Csurgós-kuti-gödör

"A hagyomány szerint Nagy Lajos király Nápolyba utazásakor itt itatta meg lovát"

A fenti szájhagyományt a földrajzi névgyűjtések alkalmával Kövesdi György porrogszentpáli származású, ma somogybükkösi tanító jegyezte fel. Jelenleg 44 éves. Édesanyjától hallotta még gyermekkorában. Ezt felkeresésem alkalmával is állította, de sajnos számtalan somogybükkösi és szentpáli ember megkérdezésével sem tudtam e szájhagyomány reálitását megerősíteni. Senki sem hallotta, még a legöregebbek sem.

A Csurgós-kuti-gödörrel egybehangzóan az alábbiakat tudják csak mesélni: Valamikor nagyon régen, egy nagy vihar volt. Az erőben gyökerestől csavarta ki a fákat. A mai Csurgós-kuti-gödör ekkor keletkezett. Egy igen nagy Bükkfát is gyökerestől kifordította a szél, s annak a gyökerének a helyén fakadt fel a mai igen jó hideg, s bővizű forrás. Előtte is volt ott egy völgy, amelyen keresztül dőlt a nagy Bükkfa, mint egy hid, de azóta a forrásból keletkezett kis vízfolyás mindinkább mélyítai még a mai napig is. Csak úgy csurog a vize. Ezért nevezik Csurgós-kuti-gödörnek. Ezt a századforduló legöregebbjei is úgy mesélték, hogy nagyon régen volt. /özy. Tatár Józsefné 91 éves, Porrogszentpál/.

A bükkösi Bences Ferenc/77 éves/ hallotta gyerekkorában, hogy a szentpáli Csurgós-kuti-gödör forrásánál volt Subri Jóska betyár kevinc pihenő helye. Erre járt Patkó Pista is.

Adalékok Porrogszentpál földrajzi névmondáihoz:

A megkérdezett porrogszentpáliak közül többen felhívták figyelmet az un. Toronyi-mezői-dűlőre, és a régi szentpáli temetőkre. Adatközlők: Tatár Józsefné 91 éves, Zsoldos József 52, Lencsák János 79, id. Turi József 71 éves, stb. porrogszentpáli lakosok egybehangzóan az alábbiakat közölték:

A mai szentpáli falutól nyugatra, az erőben, a dombon felvezető ut felső végétől délre, a dombtetőn van a Toronyi-mező. Szögletesen beékelődik az erőbe. Itt a domgerinc legmagasabb pontján volt a törökök előtti falu. Téglatörmelékét még a mostani 60-70 évesek látták, szüleik meg nagyobb darabokat is szántottak ~~mtt~~ korábban ott ki. Azt beszélték, hogy ahol a téglá elfordult, ott volt a falu tornya. Csak toronyról beszéltek. Templomot nem emlegettek. Ezért lett Toronyi-mező a terület neve.

A törökidők után a mai Porrogszentpál elődje csak egy urodalom volt. A major, a mostani falu északi végén, az országút közelében volt. Az utolsó majori ház az 1930-as évek végéig lakott volt. Vidák Imrék voltak az utolsó lakói. Szabadkéményes, boltives, 1 konyhás, 2 szobás, pitvaros ház volt. Vidákné is még a konyhát és a pitvart sárga földel meszelte, és fehér mészbe mártott szögletes meszelővel "kockázta".

A ház helyén még mindig megvan az omladékainak a halma, amit a fü el-takart. Ettől a majori háztól délre k.b. 100-120 m-re volt a major temetője. Az I. világháboru előtti években épültek a temető helyére Sáriék. A legutóbbi években, járdaépítés alkalmával, Sáriék háza előtt emberi csontok kerültek elő.

A falu jelenlegi temetője kb. 100 éves. A falu északi végén, a volt major mellett halad el a Csurgó-Nagykanizsa közötti ut, Ettől északra a szőlőhegyen túl van a mostani temető. A pátrói földút nyugati oldalán. A jelenlegi temető északkeleti sarkától átlósan, a pátrói ut keleti oldalán is van egy temető hely. A matók Horváth Mihályék szőlője egyik sarkába esik és szomszédjukéba. Nincs is művelve a helye rendszeren. De ennek a temetőnek nem tudja már senki az eredetét. Senki nem tudja hogy és mikor kerülhettek oda sirok. Már régen kihagyták művelés alól, mikor csontokra találtak. Nem akarták felforgatni.

A falu déli végén talán az I. világháborúig, századfordulóig? Volt egy vizimalom. A falu maga dombon van. A déli végére a domb lealacsonyodik, de még a malom helye mindig magasabban volt, mint a domb két oldalán folyó patakok völgye. Mégis vízzel hajtották a malmot. Csatornára épített zsiliprendszerrel, a nyugat felőli patak vizét felemelték, és a malomtól pedig lefolyatták a vizet a falu keleti határpatakjába. A csatorna helye még kicsit most is látszik, a falu nyugati házsorának, Zsoldos Jánosék portályának a déli megyéjével párhuzamosan. A malomnak még látható a helye. A faluból kivezető utkanyar északi könyökében, ott látható kisebb hepe-hupás gödrök helyén volt a malom.

197. Porog

197/21. Banya-tóka

"Öregasszonyok jártak ide mosni" ?

Adatközlők: Takács Mihály 80 éves. 69. sz. középparaszt, bennszülött.
Horváth János 62 éves. 44. sz.

Banya-tókan nem szoktak mosni soha. Oda járt ki a csorda delelni. Ott volt egy nagy csigás-kut. A vályuk körül voltak esőzés idején nagyobb tócsák, azokban a gödrökben, amiket az állatok a lábukkal kitapostak. Kijárták. Hogy miért lett Banyax-tóka a neve, azt senki se mondta.

197/34. Laki-mező

"Régen itt volt a falu".

Takács M. és Horváth J. közlése: "Valamikor, a török előtt falu volt ott. A törökök ágyúzták szét. A mai falu északi végétől, északnyugatra van a Laki-mező, ahol a régi falu volt.

Templomának a maradványait Takács M. k.b. 20 éves korában, 1910 körül szedték ki a földből. A téglatörmelék alatt sok csontot, najat találtak. Még olyan najat is találtak, ami hosszan 3 ágba volt befonva. Olyan kar-hosszuságnyi volt a fonat. Kardos Jancsi bácsi találta meg. Ugymondták, hogy evangélikus templom lehetett. Emlékezetem szerint É-D-i fekvésű volt /Takács M/. Faragott kőfélét, szobor-maradványokat nem találtunk.

A falu házai biztosan sárból lehettek, mert csak a templomnak voltak maradványai.

Temetőjük, a mai falu északi végének helyén lehetett, ahogy az századeleji öregek emlegették. Már régóta azon át vezet ki az ut a faluból, s egyenlő távolságokra, sáros időben mindig kátyus. Ásott sírhelyek lehettek. Sőt a múlt években, hogy lett vízvezeték, az ott ásott vízvezetékárok földjével kerültek is elő emberi csontok.

197/27. Bodonos-kut

"A monda szerint, amikor még a Laki-mezőn lakott a nép, valaki ellopta a harangot és a Bodonos-kutba dobta. Azóta minden karácsony éjjelén megszólal a harang."

Takács M: Ezt gyerekkoromban az öregektől én is hallottam mesélni, hogy a kutban van harang, s az karácsonykor megszólal. De már csak mesének hittük. Nem hallgatta azt senki se. Én csak azt tudom, hogy azért nevezték bodonosnak, mert ki volt téglázva, és a téglafal tetejére fabodont tettek valamikor, amit úgy égettek, vájtak ki vastag fatörzsből. De ezt is csak úgy hallottam. Az én gyerekkoromban már nem volt rajta fabodon. K.b. 2 m mély lehetett, de már régen eliszaposodott.

Adalék Porrog nevének népi magyarázatához:

"Porrog neve, az erdőségi ^apragból származik. Mikor a török feldulta Laki-mezőt, illetve az ott lévő régi falut, akkor a z emberek ide az erdő közötti paragra huzódtak. A falu eredetileg ~~Parag~~ Parag volt, később irták el Porrognak." /Takács M./

-----

193. Iharos

193/104. Ventei-temető

"A hagyomány szerint itt valamikor temető volt."

Bodó György 80 éves, helyi születésű, s más ~~6-7~~ 6-7 idősebb ~~embere~~ sem hallott soha a név magyarázatáról.
